

I. Súlyos fenyegetéssel elkövetett zsarolás büntettének befejezett alakzata valósul meg, ha a sértett halálának lehetséges következményével járó megverésének kilátásba helyezése hatására adja át a zsarolónak a követelt pénzösszeg egy részét.

II. A zsarolás tényállásszerűsége szempontjából a fenyegetés komolyságát, annak a sértettre gyakorolt hatása - nem pedig az elkövető ki nem nyilvánított szándéka - alapján kell megítélni.

A fenyegetés félelemkeltésre alkalmassága megállapítható, ha a halál lehetőségét is magában foglaló megverés ígérete a sértettet arra készteti, hogy a hatóság beavatkozását kérje [1978. évi IV. törvény 323. § (1) bek., (2) bek. b) pont, 138. §].

A városi bíróság a 2011. február 8-án kihirdetett ítéletével az I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki zsarolás büntettében [Btk. 323. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont]. Ezért őt 6 évi börtönbüntetésre és a közügyektől 5 évi eltiltásra ítélte.

Védelmi fellebbezés alapján eljárva a megyei bíróság a 2011. június 23-án meghozott ítéletével az elsőfokú határozatot az I. rendű terhelt tekintetében érdemben annyiban változtatta meg, hogy

- 50 000 forint erejéig vagyonelkobzásra is ítélte,
- börtönbüntetését pedig 4 év 6 hónapra enyhítette.

Egyebekben a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet az I. rendű terhelt tekintetében helybenhagyta azzal, hogy a felrótt bűncselekmény jogszabályi megjelölése helyesen: Btk. 323. § (1) bekezdés 2. fordulat, (2) bekezdés b) pont.

Az elsőfokú ítélettel megállapított - és a másodfokú bíróság által kiegészített - tényállás I. rendű terhelt magatartására vonatkozó részének lényege a következő.

2009 szeptemberében a II. rendű terhelt B. S. előtt megemlítette, hogy hajlandó 100-150 000 forintot fizetni annak, aki a menyének, K.-né K. M. sértettnek ad pár pofont. Ezt B. S.

elmondta az I. rendű terheltnek, aki pedig két ismeretlen személynek mondta el, a II. rendű terhelt pedig az I. rendű terhelt és az egyik ismeretlen személy előtt megismételte.

Utóbbi 350 000 forintot kért, amit a II. rendű terhelttől megkapott, majd a pénzen az I. rendű terhelt és a két ismeretlen megosztozott, abból az I. rendű terhelt 50 000 forintot kapott; viszont megegyeztek, hogy a megbízást nem teljesítik, a sértett bántalmazására nem került sor.

2009. október 19-én este az I. rendű terhelt felhívta K.-né K. M. sértettet, akivel álnéven közölte, hogy azt a megbízást kapta, hogy „csinálja meg”, vagyis egyetlen ép porcikája se maradjon.

Közölte azt is, hogy akkor nem hajtja végre a megbízást, ha a sértett 600 000 forintot fizet egy olyan hangfelvételért, ami megbízójával folytatott megbeszélését tartalmazza.

A sértett kérdésére az I. rendű terhelt azt mondta, hogy amennyiben a sértett nem hajlandó fizetni, akkor a megbízást végrehajtja, ami akár a sértett halálával is járhat.

A sértett gondolkodási időt kért. Az I. rendű terhelt fenyegetése a sértettben és családtagjaiban rettegést keltett, ezért másnap - 2010. október 20-án - a sértett feljelentést tett a rendőrségen.

2010. október 21-én este az I. rendű terhelt ismét felhívta a sértettet, és álnéven vele, majd férjével beszélt. A sértett férjével közölte, hogy 1 000 000 forintért vállalta a megbízást. A sértett férje jelezte, hogy fizetni fognak, s megállapodtak 700 000 forintban, amit másnap megkap az I. rendű terhelt.

2010. október 22-én délután egy parkolóban a sértett férje átadott 300 000 forintot az I. rendű terheltnek azzal, hogy a többi pénzt a hangfelvétel meghallgatását követően fogja átadni.

Szervezett rendőrségi akció során az I. rendű terheltet elfogták, tőle az általa átvett pénzt lefoglalták.

Az elsőfokú bíróság jogi értékelése szerint a zsarolás befejezett, minden törvényi tényállási eleme megvalósult, az I.

rendű terhelt magatartásával elérte célját. Fenyegetése félelmet keltett, aminek hatására a sértett és családja a kért pénz átadására hajlandó volt, ami meg is történt, tehát a kár bekövetkezett. Az adott fenyegetés pedig élet elleni.

A másodfokú bíróság az I. rendű terhelt bűnösségére vont következtetéssel és cselekménye jogi minősítésével maradéktalanul egyetértett.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen az I. rendű terhelt terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a bűnösség megállapítása, a felrótt bűncselekmény törvénysértő minősítése folytán törvénysértő büntetés kiszabása, valamint eljárásjogi sérelem miatt, enyhébb büntetés érdekében.

Indokai szerint

- magatartása nem zsarolás, hanem csalás;
- szándéka ugyanis pénzszerzésre irányult, de nem erőszak vagy fenyegetés révén, hanem kifejezetten a hangfelvétel eladása végett;
- a sértettel való telefonbeszélgetésének lényege a pénzszerzés, nem pedig a fenyegetéssel kényszerítés volt;
- a hanganyagot kínálta ellenérték fejében eladásra, amit a sértett vallomása is alátámaszt;
- a sértett megverését célzó megbízást pedig egyáltalán nem akarta teljesíteni.

Álláspontja szerint - hivatkozva a 4/2002. BJE-re - mivel nem volt zsarolási szándéka, legfeljebb a zsarolás befejezetlen kísérletétől való önkéntes elállásról lehet szó, ami pedig büntethetőséget megszüntető ok.

Sérelmezte, hogy

- az eljáró bíróság figyelmen kívül hagyta a II. rendű terhelt meghatározó magatartását, aki felbujtó volt, nélküle nem történt volna bűncselekmény, az eljáró bíróság viszont felmentette;
- az elkülönítés számára hátrányos volt, mert külön ügy lett csalás büntette miatt, amiben a II. rendű terhelt volt a sértett; az eljáró nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság pedig elfogult volt.

A Legfőbb Ügyészség átiratában a felülvizsgálati indítványt részben törvényben kizártnak, részben alaptalannak tartotta és a megtámadott határozat hatályban tartását indítványozta.

Kifejtette, hogy csalást akkor kell megállapítani, ha a sértett a megtévesztés eredményeként önként cselekszik és nem tudja, hogy károsodik. Zsarolás esetében viszont a sértett a fenyegetés hatására cselekszik, tudja, hogy károsodik.

Jelen esetben utóbbi történt. A zsarolás törvényi tényállási elemei maradéktalanul megvalósultak. Ugyanakkor a zsarolás nem befejezett, hanem kísérlet, miáltal azonban a kiszabott büntetés nem vált törvénysértővé.

Ha ugyanis a sértett, bár átadja a pénzt a zsarolónak, de közben az előre értesített rendőrök a zsarolót figyelik, akkor a sértett csupán színleg teljesít; nem kényszer hatása alatt, hanem önként cselekszik, tehát a károkozás sem a zsaroló magatartás következménye.

Ugyanakkor nincs szó önkéntes eredményelhárításról, mivel az átadott pénzösszeg ténylegesen a terhelt birtokába került, a kár bekövetkezése nem a terhelt aktív magatartása, hanem a rendőrség közbelépése miatt maradt el.

Az indítványnak a sértettel való - és fenyegetés nélküli - beszélgetésre hivatkozása az irányadó tényállástól eltérő körülményeket vesz alapul. Az eljárás elkülönítése, valamint az eljárt hatóságok és a bíróság elfogultságára vonatkozó kifogás pedig nem tartozik a felülvizsgálat törvényi körébe.

A Kúria az ügyben a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott; melyen a védő a felülvizsgálati indítványt fenntartotta és azzal egyező tartalommal szólalt fel, elsődlegesen zsarolás helyett csalás megállapítását és enyhébb büntetés kiszabását, másodlagosan eljárásjogi indokkal hatályon kívül helyezést és új eljárásra utasítást, harmadlagosan pedig zsarolás kísérletének megállapítása mellett enyhébb büntetés kiszabását indítványozta. Az ügyész az írásbeli nyilatkozatában foglaltakkal

egyező tartalommal szólalt fel.

A felülvizsgálati indítvány nem alapos.

A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, a jogerős ítélettel szembeni jogi - és nem pedig ténybeli - kifogás lehetőségét biztosítja. Kizárólag a Be. 416. §-ának (1) bekezdésében megjelölt anyagi és eljárásjogi okból vehető igénybe, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető.

A Be. 423. § (1) bekezdése alapján felülvizsgálati eljárásban a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó, ami a felülvizsgálati indítvánnyal nem támadható; felülvizsgálati eljárásban bizonyításnak nincs helye [Be. 419. § (1) bekezdés, 388. § (2) bekezdés].

Ez azt jelenti, hogy felülvizsgálatban a tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése sem külön-külön, sem pedig egymás viszonyában nem vizsgálható. Nincs lehetőség a bíróság bizonyítékokat értékelő tevékenységének, s ezen keresztül a bűnösség kérdésének, valamint a - minősítéssel kapcsolatos, vagy más büntető anyagi jogi szabály sérelme nélkül - kiszabott büntetés, illetve mértékének vitatására. A jogkövetkeztetések - így a bűnösség megállapításának - helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható.

Valóban a büntető anyagi jog szabályának sérelmét eredményezi és felülvizsgálati ok, ha a bűnösséget valamely törvényi tényállási elem megvalósulása hiányában állapították meg [Be. 416. § (1) bekezdés a) pont], vagy ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki [416. § (1) bekezdés b) pont].

Jelen ügyben azonban egyikről sincs szó.

Nem sértett törvényt az eljáró bíróság, amikor az I. rendű terhelt bűnösségét zsarolás büntette miatt megállapította, és a felrótt cselekmény jogi minősítése is törvényes.

A Btk. 323. § (1) bekezdése szerint zsarolást követ el, aki jogtalan haszonszerzés végett mást erőszakkal vagy fenyegetéssel

arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön és ezzel kárt okoz. A (2) bekezdés b) pontja szerinti súlyosabban minősülő, 2 évtől 8 évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett esete, ha élet vagy testi épség elleni, avagy más hasonlóan súlyos fenyegetéssel követik el.

A zsarolás eredmény-bűncselekmény, befejezettségéhez a kár bekövetkezése szükséges (a befejezettségnek azonban nem feltétele a célzott haszon megszerzése). A kár bekövetkezése előtt a zsarolás csak kísérlet lehet. Kísérleti szakaszba a zsarolás az elkövetési módok (erőszak, fenyegetés) megkezdésével lép (és a kár bekövetkeztéig kísérleti szakaszban is marad).

Az indítvány jogi érveivel szemben a Kúria rámutat a következőkre.

Alkalmatlan az eszköz, ha nem volt alkalmas a szándékolt eredmény létrehozására az adott körülmények között, adott feltételek mellett, illetőleg az alkalmazott mértékben vagy mennyiségben. Más körülmények között, más feltételek mellett, illetőleg más mértékben vagy mennyiségben alkalmazása esetén viszont alkalmas lehetett volna. Eszközön – értelemszerűen – az elkövetési magatartáshoz használt eszköz értendő. Jelen ügyben alkalmatlan eszközzől fogalmilag nincs szó (mivel eszközhasználat nem történt).

Alkalmatlan a tárgy, ha eleve nem volt lehetséges azon a szándékolt eredmény létrehozása. Tárgyon – értelemszerűen – az elkövetési tárgy (ennélfogva a passzív alany is) értendő.

Zsarolás esetében ez azt jelentheti, hogy a kényszerített, illetve az ő révén célba vett kárviselő az elkövető által szándékolt jogtalan haszont nem képes teljesíteni.

Jelen ügyben azonban erről sincs szó, mivel a sértett, illetve ő révén a férje a teljesítésre képes és (a kényszerítés hatására) hajlandó is volt.

Az alkalmatlan módot a 2009. évi LXXX. tv. 1. §-a 2009.

augusztus 9-én kezdődő hatállyal önállóan is nevesítette az alkalmatlan kísérlet - Btk. 17. § (2) bekezdése szerinti - fogalmi körében. Az alkalmatlan mód - értelemszerűen - azt jelenti, hogy az elkövetés módja nem alkalmas a szándékolt eredmény létrejöttéhez. Zsarolás esetében az elkövetési mód nem más, mint az erőszak vagy fenyegetés, illetve annak mibenléte.

Következésképpen ilyenkor valójában az erőszak vagy fenyegetés - mint tényállási elem - alkalmasságáról van szó.

A zsarolás alapesetének törvényi tényállása a fenyegetés fogalmát megszorítás nélkül tartalmazza. Ezért érvényesül a Btk. 138. §-a szerinti értelmezés, miszerint a fenyegetés súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen. A Btk. 323. § (2) bekezdése b) pontjának második fordulata szerinti minősített eset, ha a zsarolást élet vagy testi épség elleni, vagy más hasonlóan súlyos fenyegetéssel követik el.

Az irányadó tényállás szerint az I. rendű terhelt kérte, hogy vegye meg tőle a sértett 600 000 forintért a hangfelvételt, különben - megbízása szerint - meg fogja verni; majd pedig azt mondta neki, hogy amennyiben nem fizet, akkor halálosan megveri.

Ehhez képest az I. rendű terhelt általi fenyegetés szempontjából közömbös, hogy megbízásból cselekszik-e, és fenyegetése a megbízói szándék, illetve a megbízás végrehajtása-e (utóbbinak nem az I. rendű terhelt, hanem a megbízói magatartás felróhatósága szempontjából lehet jelentősége).

A fenyegetés szempontjából ugyancsak közömbös, hogy - az irányadó tényállásból kitűnően - az I. rendű terhelt magatartása kétirányú. Az I. rendű terhelt ugyanis azt a hangfelvételt akarta eladni a sértettnek, amelyen rajta van, hogy megbízást kapott a sértett megverésére, tehát

- egyrészt megbízója felé elvállalta a sértett megverését;
- másrészt a sértettnek felajánlotta, hogy pénzért átadja a sértett apósa általi megbízást tanúsító felvételt.

Mindennek nem a fenyegetés, hanem a haszonszerzés szempontjából van jelentősége, ugyanis kétségtelen, hogy az I. rendű terhelt mindenképpen haszonszerzés céljából cselekedett.

A fenyegetés szempontjából annak van jelentősége, hogy az I. rendű terhelt - ellentétben a védő álláspontjával - a sértettet nem megtévesztette, hanem veréssel megfenyegette, nem pedig annak, hogy a fenyegetést az I. rendű terhelt komolyan gondolta-e.

A fenyegetés és erőszak esetében, annak mivoltát nem a kifejtő elkövető, hanem az elszenvedő sértett oldalán kell vizsgálni, ugyanis a fenyegetés és erőszak a sértett akarására ráhatás, tehát annak hatása szempontjából közömbös, hogy a terhelt komolyan gondolta-e. A fenyegetés komolysága is a sértettben való félelemkeltő hatás alapján állapítható meg. Lényeg csupán annyi, hogy a terhelt felismerte-e, hogy fenyegetése alkalmas a sértettben ilyen hatás kiváltására.

Jelen ügyben pedig ehhez - a fenyegetés irányadó tényállás szerinti tartalma alapján - nem fér kétség.

Az I. rendű terhelt magatartása jogtalan haszonszerzés végett, élet, testi épség elleni fenyegetés volt annak érdekében, hogy a sértett később valamit tegyen. Nyilvánvaló az is, hogy az I. rendű terhelt tudata átfogta, hogy ezáltal - amennyiben a sértett teljesít - kárt okoz.

Következésképpen nincs szó alkalmatlan módról.

Az irányadó tényállás szerint tehát

- van fenyegetés, ami hátrányos,
- van a fenyegetésnek a sértettben komoly félelmet keltő hatása,
- a fenyegetés tartalma testi épség elleni hátrány kilátásba helyezése,
- a fenyegetés beváltása pénzáradástól függő,
- a fenyegetéssel kényszerítés véghezvitele megvan, mivel a sértett a fenyegetés hatására azt teszi, amit a terhelt mond,
- megtörténik a pénzáradás.

Mindemellett az irányadó tényállás rögzíti, hogy a sértett feljelentést tett, azonban nem tartalmazza, hogy ezt követően a rendőrséggel közösen megtervezett módon cselekedett.

Ehhez képest pedig nincs ténybeli alapja a sértetti teljesítés színlelttségére hivatkozásnak. Itt jegyzi meg a Kúria, hogy önmagában a - zsaroló fenyegetése miatt - rettegő sértett általi feljelentés ténye és a sértett ezt követő teljesítése még nem jelenti, hogy csupán kísérlet, és nem befejezett bűncselekmény állapítható meg. Egyéb adat hiányában ugyanis nem vonható következtetés arra, hogy a sértett a bekövetkezett rendőri intézkedés kapcsán beavatott, együttműködő volt.

A kísérlet lehet teljes vagy nem teljes. Nem teljes (befejezetlen) kísérlet, ha az elkövető a maga részéről még nem tett meg mindent a bűncselekmény befejezése érdekében. Teljes (befejezett) kísérlet, ha az elkövető a maga részéről mindent megtett a bűncselekmény befejezése érdekében.

Ehhez képest a Btk. 17. § (3) bekezdése értelmében

- nem teljes kísérlet esetében lehetőség van a kísérleti cselekmény továbbfolytatásától való elállásra (s ha ez önkéntes, akkor a büntethetőség - e bűncselekmény miatt - megszűnik);

- teljes kísérlet esetében önkéntes elállás már fogalmilag kizárt, viszont lehetőség van (értelemszerűen materiális bűncselekmény esetében) az eredmény elhárítására (s ha ez önkéntes, akkor a büntethetőség - e bűncselekmény miatt - szintén megszűnik).

A 4/2002. Büntető jogegységi határozat (BJE) alapján „A zsarolás bűncselekményének [Btk. 323. § (1) bek.] nem teljes (befejezetlen) a kísérlete mindaddig, amíg az erőszakos vagy fenyegető elkövetési magatartás miatt a passzív alany (a sértett) nem kényszerül a tettes akarata szerint valaminek a tevésére, nem tevésére vagy az eltűrésére.

A zsarolás befejezetlen kísérletétől való önkéntes elállásnak [Btk. 17. § (3) bek. első ford.] nem feltétele, hogy a tettes a (bűncselekmény megkezdésének tudatában levő) sértett tudomására

hozza: a bűncselekmény véghezviteléről végleg lemond; ennek a büntethetőséget megszüntető oknak a megállapításához elegendő, ha a ráutaló körülményekből egyértelműen az következik, hogy az elkövető döntően belső elhatározásból hagy fel a külső körülmények által nem akadályozott elkövetési magatartás folytatásával, s lép vissza a bűncselekmény befejezésétől.”

A BJE indokolása kifejtette, hogy „A passzív alany számára érzékelhetővé válhat az erőszakkal vagy fenyegetéssel kényszerítő magatartás folytatásától való végleges, végérvényes visszalépés. Ezért nem támasztható feltétlen követelményként az elállás megállapításához, hogy az elkövető kifejezetten közölje a passzív alannal a szándékának megváltozását, s a bűncselekmény befejezésével végleg történt felhagyását. Az önkéntes elállás megállapításához – egyéb feltételek meglétében – a zsarolás bűncselekménye esetében is elegendő tehát az, ha a körülményekből egyértelműen megnyilvánul a bűncselekmény megkezdett, de be nem fejezett elkövetési magatartásának folytatásától való véglegességet jelentő visszalépés.

Előfordulhat ..., hogy a zsaroló a zsarolási erőszak vagy fenyegetés kifejtése során, ahhoz képest egy későbbi időpontot, mintegy határidőt szab meg arra, hogy a sértett az akaratának megfelelő módon cselekedjék, ám ennek az időhatárnak az eredménytelen elteltét követően hosszabb idő múltán sem tesz semmit, amivel eredeti akaratának érvényt szerezhetne. Ilyenkor a körülményekből a sértett számára is egyértelmű, a terhelt felhagyott a sérelmére elkövetni szándékolt bűncselekmény befejezésével. (Amennyiben netán később mégis újabb zsarolási elkövetési magatartás kezdődne, ez újabb bűncselekmény megállapítására nyitna módot.)

A Btk. 17. §-ának a (3) bekezdéséből ugyanakkor természetesen az következik, hogy az elállás nem közlésének a kockázatát az elkövető viseli. Amennyiben ugyanis az önkéntes elállása ellenére, ennek a körülménynek a sértettel (passzív

alannyal) való nem közlése miatt befejezetté válik a kísérlet - azaz a sértett az elállásig megvalósult kényszerítő magatartás hatására az elkövető eredeti akarata szerint cselekszik -, már csak eredményelhárításra van mód, ennek meg nem történte vagy sikertelensége miatt bekövetkező eredménnyel pedig a bűncselekmény befejezetté válik, s függetlenül az elállástól felelősséget alapoz meg.”.

Az irányadó tényállás szerint pedig éppen ez utóbbi történt. Kétségtelen, hogy az I. rendű terhelt semmilyen módon nem jelezte, hogy cselekménye továbbfolytatásától elállna. Az eltelt időtartam (annak rövidege miatt) pedig a sértett számára sem adott ilyen következtetésre alapot.

A rendőri közbelépés önmagában - objektíve - nem teszi színlelté a sértett általi teljesítést, a sértetti teljesítés megtörténtével pedig a zsarolás befejezetté válik.

Ha pedig a minősítés törvényes és az annak alapján kiszabott büntetés (alkalmazott intézkedés) is megfelel a büntető anyagi jog szabályainak, akkor - a Btk. 416. § (1) bekezdésének b) pontja szerinti okból - nincs lehetőség a jogerős határozat megváltoztatására. Jelen ügyben pedig erről van szó.

Az indítvány továbbá kizárólag olyan eljárásjogi indokokra hivatkozott, melyek nem szerepelnek a Be. 416. §-a (1) bekezdésének c) pontjában konkrétan és kimerítően meghatározott, a felülvizsgálatra okot adó eljárási szabálysértések között.

Valójában az irányadó tényállás, illetve a bíróság mérlegelésének helyességét támadta, a bizonyítékok mikénti értékelését vitatta, átértékelését célozta, tényállástól eltérő körülményekre hivatkozott és ezen keresztül kifogásolta a bűnösség megállapítását.

Megjegyzi a Kúria, hogy a Be. 283. § (1) bekezdés b) pontja, és 23. § (2)-(3) bekezdése értelmében az indítvány szerinti elfogultsági kifogás utólag, így felülvizsgálati eljárásban nem érvényesíthető.

Ekként a Kúria – miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése alapján hivatalból köteles – a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat a Be. 426. §-a alapján, az I. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartotta; a bűnügyi költség viseléséről pedig a Be. 429. § (1) bekezdés zárófordulata alapján rendelkezett.

(Kúria Bfv.III.965/2012.)